

A minőség fejlesztésének alapelvei a befogadó nevelésben

Ajánlások az oktatáspolitiká számára

A minőség fejlesztésének alapelvei a befogadó nevelésben

Ajánlások az oktatáspolitiká számára

**Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulók
Oktatásának Fejlesztéséért**

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

E dokumentum előállítását az Európai Bizottság Oktatási és Kulturális Főigazgatósága támogatta:

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm

Ezt a dokumentumot a következő szakemberek készítették:

Lucie Bauer, az Ügynökség képviselő testületi tagja, Ausztria

Zuzana Kaprova, az Ügynökség képviselő testületi tagja, Cseh Köztársaság

Maria Michaelidou, az Ügynökség képviselő testületi tagja, Görögország

Christine Pluhar, az Ügynökség képviselő testületi tagja, Németország

Szerkesztette: Amanda Watkins, az Ügynökség munkatársa

E dokumentum egyes részei felhasználhatók, feltéve, ha a forrást a felhasználók világosan megjelölik. A referenciát az alábbi módon kérjük megemlíteni: Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulók Oktatásának Fejlesztéséért, 2009. *A minőség fejlesztésének alapelvei a befogadó nevelésben – Ajánlások az oktatáspolitiká számára*, Odense, Dánia: Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulók Oktatásának Fejlesztéséért

A jelentést 21 nyelven, teljes mértékben szerkeszthető elektronikus formában bocsátjuk rendelkezésre, hogy megkönnyítsük a benne foglalt információhoz való hozzáférést. E jelentés elektronikus változatai hozzáférhetők az Ügynökség honlapján: <http://www.european-agency.org/publications/ereports>

A jelentés az Ügynökség eredeti, angol nyelvű kéziratának az egyes tagországok által készített fordítása.

Címlapkép: Daniela Demeterová, Cseh Köztársaság

ISBN (Nyomtatott): 978-87-92387-87-5 ISBN (Elektronikus): 978-87-7110-010-5

© **Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulók Oktatásának Fejlesztéséért 2009**

Titkárság
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Dánia
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brüsszeli Iroda
3 Avenue Palmerston
BE-1000 Brussels Belgium
Tel: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	5
1. BEVEZETÉS	7
2. A BEFOGADÓ NEVELÉS EURÓPAI ÉS NEMZETKÖZI MEGKÖZELÍTÉSE	11
2.1 Európai szintű irányelvek.....	11
2.2 Nemzetközi szintű irányelvek	12
3. A MINŐSÉG ELŐTÉRBE HELYEZÉSÉNEK ALAPELVEI A BEFOGADÓ NEVELÉSBEN	15
<i>A részvétel fokozása annak érdekében, hogy valamennyi tanuló számára bővítsük a tanulási lehetőségeket</i>	15
<i>Oktatás és képzés a befogadó nevelésben minden tanár számára</i>	18
<i>A befogadást elősegítő szervezeti kultúra és „éthosz”</i>	19
<i>A befogadást segítő támogatási struktúrák</i>	20
<i>A befogadást elősegítő rugalmas erőforrás-rendszerek</i>	21
<i>A befogadást támogató politikák</i>	22
<i>A befogadást elősegítő jogalkotás</i>	24
Záró megjegyzések	24
4. TOVÁBBI INFORMÁCIÓ	27
4.1 Ügynökségi források.....	27
4.2 Egyéb források	28

ELŐSZÓ

Az *Alapelvek* sorozat első jelentését az Ügynökség 2003-ban publikálta. Címe a következő volt: „A sajátos nevelési igényű oktatás alapelvei – Ajánlások az oktatáspolitikai döntéshozók számára”, és az Ügynökség keretében 2003-ig készült anyagokra támaszkodott.

Az előző kiadáshoz hasonlóan e dokumentumot is oktatáspolitikusok készítették, hogy más európai országok oktatáspolitikusai is megismerjék azoknak a főbb megállapításoknak a szintézisét, amelyek az Ügynökség különböző speciális nevelési igényű (SNI) tanulók többségi oktatásba való befogadását elősegítő tematikus munkájából kerültek felszínre. Ez a kiadás az Ügynökség 2003 óta végzett munkájára támaszkodik, és az alábbi publikációkra terjed ki:

- Európai sajátos nevelési igényű oktatás 2003-ban (2003);
- Sajátos nevelési igényű tanulók oktatása Európában: Tematikus kiadvány (1. kötet, 2003 és 2. kötet, 2006);
- Az együttnevelés gyakorlata az alsó középfokú oktatásban (2005);
- Fiatalok véleménye a sajátos nevelési igényű oktatásról (2005);
- Korai fejlesztés (2005);
- Egyéni átvezetési tervek (2006);
- Értékelési gyakorlat a befogadó intézményekben (2007 és 2009);
- Fiatalok Hangja: Találkozás a sokféleséggel az oktatásban (2008);
- Indikátorok kifejlesztése – a befogadó nevelés számára Európában (2009);
- Multikulturális sokszínűség és a sajátos nevelési igényű oktatás (2009).

A felsorolt összes publikáció 21 nyelven hozzáférhető az Ügynökség honlapján: <http://www.european-agency.org/publications>

Azt reméljük, hogy az alapelvekre vonatkozó ügynökségi ajánlások szerte Európában pozitív módon fognak hozzájárulni az oktatáspolitikusok tevékenységéhez, akik különböző módon országuk befogadó nevelési folyamatainak előmozdítására törekednek.

Cor Meijer

Igazgató

Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulók Oktatásának Fejlesztéséért

1. BEVEZETÉS

Miként az *Alapelvek* sorozat korábbi kiadása esetében, e jelentéssel is az a szándékunk, hogy felhívjuk a figyelmet az oktatáspolitikai olyan kulcsfontosságú elemeit érintő ajánlásokra, amelyek a tapasztalatok alapján hatékonyan segítik a különböző sajátos nevelési igényű (SNI) rendelkező tanulók többségi ellátásba történő beillesztését. Ezek az ajánlások alátámasztják az oktatási-nevelési befogadás elvének támogatását és az „iskola mindenkinek” gondolatát. Európa valamennyi országában felismerték, hogy a befogadó nevelés – avagy, ahogyan azt a Luxemburgi Charta (1996), az *Iskola mindenkinek* említi – fontos alapot szolgáltat ahhoz, hogy biztosítsuk az esélyegyenlőséget a különböző sajátos igényű tanulók számára életük minden területén (oktatás, szakképzés, munkavállalás és társadalmi élet). Az *Alapelvek* első kiadásának egyik fő megállapítását fel is használtuk e dokumentum előkészítése során: „A befogadó nevelés olyan rugalmas oktatási rendszereket követel, amelyek tekintettel vannak az egyes tanulók sokféle és gyakran komplex igényeire is” (4. old.).

Ennek a dokumentumnak is a célközönsége változatlanul az oktatáspolitikai szakemberek köre. Felismertük azonban, hogy – talán még erőteljesebben, mint az első kiadás esetén – a mai befogadó nevelés alapelveinek olyan ajánlásokat kell tartalmaznia, amelyek a többségi és a gyógypedagógiai oktatáspolitikai által is használhatók, ha a befogadásra gyakorolt hatást a legszélesebb értelemben maximalizálni akarjuk. Felismertük azt is, hogy szükség van a többségi oktatáspolitikai különböző szektoraiban és fázisai során is olyan vitára, amely előbbre viszi a többségi oktatási-nevelési ellátást. Ez a jelentés az Ügynökség által 2003 és 2009 között készített tanulmányok megállapításain alapuló ajánlásokat tartalmaz, amelyek arra vonatkoznak, mit kell az oktatáspolitikának tennie azért, hogy elősegítse a befogadás folyamatát. (A jelentés készítése során figyelembe vett ügynökségi kutatómunka teljes tárházának megismeréséhez javasoljuk a jelentés További információ című 4. részének áttanulmányozását).

A munkát különböző tematikus projektek keretében végeztük, amelyekben a legtöbb esetben valamennyi ügynökségi tagország rész vett.¹

Az ügynökségi projekteket a tagországok minisztériumi képviselői szerint jelöltük meg, mivel az általuk fontosnak tartott prioritási területeket és megfontolásokat tükrözik. Ezek a projektek a legkülönbözőbb módszereket alkalmazták (felmérések és kérdőívek segítségével gyűjtött országinformáció elemzése, a szakirodalom feldolgozása vagy országszakértőkkel folytatott személyes konzultáció), és számos formában jelentek meg (nyomtatott dokumentumok, elektronikus formában közölt jelentések és forrásmunkák).

Az e dokumentum elkészítéséhez felhasznált valamennyi tematikus projekt a befogadás olyan különböző vonatkozásaira összpontosított, amelyek a tanulókat segítik, hogy hozzá tudjanak jutni az oktatáshoz saját helyi közösségükben. Míg az Ügynökség itt felhasznált megállapításai főleg a kötelező iskolai oktatásra koncentrálnak, a vázolt elvek az egész életen át tartó tanulást, illetve az SNI-tanulók társadalmi befogadásának, mint végső célnak az elérését segítik elő. Ugyanúgy, mint a 2003-ban bemutatott helyzet esetében, most is hangsúlyozni kell, hogy a befogadással kapcsolatban eltérő nemzeti körülmények állnak fenn, és, hogy: *„Mindegyik ország ... a befogadás felé vezető út eltérő szakaszában van”* (Watkins, 2007. 16. old.).

Most is, mint 2003-ban, a kötelező iskolai oktatásban hivatalosan SNI-tanulókként elismert diákok aránya országonként az 1% alatti érték és 19% között ingadozik. A speciális iskolákban és osztályokban tanuló SNI-diákok aránya szintén erősen eltérő, egyes országok például az összes tanuló kevesebb mint 1%-át sorolják a speciális ellátás kategóriájába, mások ugyanezt az arányt 5% fölé teszik (2009). Jelenleg az a helyzet, hogy az ilyen adatok inkább az értékelési eljárások, a pénzügyi struktúrák és az ellátáspolitikai

¹ A 2009-es projektben az Ügynökség következő tagállamai vettek részt: Ausztria, Belgium (flamand és francia nyelvű közösség), Ciprus, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság (Anglia, Észak-Írország, Skócia, Wales), Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Izland, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szlovénia.

közötti különbségeket, mint az egyes országok speciális oktatási-nevelési igényei közötti különbségeket tükrözik.

Emellett, éppen úgy, mint 2003-ban, az egyes országok ma is különbözőképpen alakítják ki az SNI-tanulók ellátásának struktúráját. Ha áttekintjük az egyes országok által alkalmazott gyakorlatot, azonosíthatók olyan közelítések is, amelyek a többségi környezetbe történő teljes befogadást célozzák meg; amelyek a sokféle igény és szükséglet kielégítésének „ellátási folyamatosságát” hangsúlyozzák; vagy amelyek világosan meghatározzák és elválasztják egymástól a többségi és a speciális iskoláztatás megközelítését. Az is látható azonban, hogy: *„minden országban állandóan változik a befogadó oktatás-nevelés koncepciója, az ezzel kapcsolatos politika és kialakult gyakorlat”* (id. mű).

A befogadás kezelésének egyes országok keretei között meglévő különbségei ellenére azonban mégis lehetőség nyílik néhány olyan alapelv kiemelésére, amelyekben az Ügynökség valamennyi tagországa egyetért, s amelyek azonosíthatók a közelmúltban az Ügynökség égisze alatt folyó tematikus projektben. Ezeket ismerteti a 3. rész.

Ezeket az alapelveket alátámasztja a befogadó nevelés olyan értelmezésű és egyre növekvő elfogadása, amely szerint a befogadó nevelés ki kell, hogy terjedjen a kirekesztés veszélyének kitett tanulók sokkal szélesebb körére, mint a csupán sajátos nevelési igénnyel rendelkezőkre.

A többségi oktatásban való szélesebb részvétel koncepciója, mint a valamennyi tanuló számára biztosítandó minőségi oktatás egyik eszköze tükröződik a sorozat most kiadott anyagának címében is: *A minőség fejlesztésének alapelvei a befogadó nevelésben.*

A befogadó nevelés és oktatás effajta koncepciója világosan kimutatható számos nemzetközi jelentésben és állásfoglalásban – ezeket a dokumentumokat, mint az Ügynökség tevékenysége alapján kialakult, bizonyítékokon alapuló alapelveket összegezzük, mintegy bevezetésként, a következő részben.

2. A BEFOGADÓ NEVELÉS EURÓPAI ÉS NEMZETKÖZI MEGKÖZELÍTÉSE

Nemzetközi és európai uniós szinten is számos konvenció, nyilatkozat, állásfoglalás és határozat született a fogyatékoság kérdéskörével, a befogadással és a sajátos neveléssel és oktatással kapcsolatban, amelyek valamennyi ország nemzeti politikáinak alappillérét jelentik, és amelyek referenciakeretet nyújtanak munkájukhoz². Ezeket a dokumentumokat az Ügynökség is irányelvként alkalmazza. Annak érdekében, hogy a jelen dokumentum összeállítása során az Ügynökség tanulmányait szélesebb összefüggésben tudjuk értelmezni, az alábbiakban vázlatosan ismertetjük a legfontosabb nemzetközi és európai uniós vonatkozó szövegek tartalmát.

2.1 Európai szintű irányelvek

Európai uniós szinten számos dokumentum jelent meg, amely vázolja a tagországok sajátos igényű tanulóira vonatkozó céljait, s amelyek bizonyos fokú elkötelezettséggel járnak az EU-országok részéről, hogy be is vezetik és alkalmazzák ezeket a valamennyiük által elfogadott elveket. Ezek közül több az olyan tanácsai állásfoglalás, amely az oktatási prioritásokra általában vonatkozik – ilyen például az Oktatási Tanács által az Európai Tanácsnak készített, *Az oktatási és képzési rendszerek konkrét jövőbeli céljai* (2001) című jelentése, illetve a Bizottság *Az oktatásra és képzésre vonatkozó lisszaboni célkitűzések tekintetében elért haladás nyomon követésére szolgáló mutatók és referenciaértékek összefüggő keretrendszere* (2007) című közleménye.

Emellett van azonban számos olyan kulcsfontosságú dokumentum is, amelyek kifejezetten a sajátos nevelési igényű tanulókra és az ő többségi oktatásba való befogadásukra koncentrálnak. Az első ezek közül 1990-ben jelent meg, az Oktatási Miniszterek Tanácsának határozataként, témája és címe *A fogyatékkal élő gyermekek és fiatalok integrálása az oktatás „normál” rendszerébe* volt. Ezt követően az EU-tagországok valamennyien ratifikálták az Egyesült Nemzetek *A fogyatékosággal élő személyek esélyegyenlőségének megteremtéséről szóló egységes szabályozása* (1993) című dokumentumát.

² Az itt hivatkozott dokumentumok teljes listája a 4. részben található.

Ezt követően, 1996-ban, a Tanács megjelentette *A fogyatékkal élő személyek jogairól szóló határozatát*, a Bizottság pedig kiadott egy közleményt (vagyis egy a Tanács részéről döntést kérő állásfoglalást) *A fogyatékkal élő személyek esélyegyenlősége* címmel. 2001-ben jelent meg az Európai Parlament „*Egy akadálymentes Európa felé a fogyatékkal élők számára*” című határozata. A Parlament 2003-as határozatát *Az ENSZ jogilag kötelező érvényű, a fogyatékkal élő személyek jogait és méltóságát támogató és védő eszköze felé* a Tanács szintén 2003-ban született határozata követte *A fogyatékkal élő személyek foglalkoztatásának és társadalmi integrációjának elősegítése* címmel, s ugyanebben az évben jelent meg *Az oktatásban és a továbbképzésben a fogyatékkal élő tanulók és diákok esélyegyenlősége* című tanácsi Határozat is. Ez a két fő EU-szintű állásfoglalás mutat irányt a tagországok sajátos neveléssel és oktatással kapcsolatos politikájához.

A sajátos nevelési igényű tanulók véleményét mutatja be a *Lisszaboni Nyilatkozat: A fiatalok véleménye a befogadó nevelésről* (2007), amely 29 országból érkezett, középiskolai, szakközépiskolai és felsőoktatási intézményekbe járó, sajátos nevelési igényű fiatalok által közösen elfogadott ajánlásokat mutat be. Ezek a fiatalok Nyilatkozatukban leszögezték, hogy: „*Számos kínálkozó előnyt látunk a befogadó nevelésben ... szükségünk van arra, hogy szerezzünk magunknak és legyünk kapcsolatban sajátos nevelési igényű és ilyen igényt nem támasztó barátainkkal is ... A befogadó nevelés kölcsönösen előnyös számunkra és mindenki számára is*”.

Az Oktatási Miniszterek Európai Tanácsa 2007-ben a sajátos nevelési igényű oktatást a Lisszabon 2010 célok keretében tárgyalt 16 prioritást élvező cél egyikének ítélte (Európai Bizottság, 2007). A 2020-ig tartó európai bizottsági oktatási célokra vonatkozó ajánlások között a sajátos nevelési igényű tanulók segítségét szintén a prioritások közé sorolták (2009).

2.2 Nemzetközi szintű irányelvek

Nemzetközi szinten a befogadó nevelést befolyásoló fontosságú jogi szabályozási kereteket az UNESCO *A befogadásra vonatkozó oktatáspolitikai irányelvek* (2009) című dokumentuma tartalmazza. Az itt felsorolt dokumentumok Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával kezdődnek (1948), és a következő dokumentumokkal folytatódnak: *Konvenció a diszkrimináció ellen az oktatásban* (1960);

Konvenció a gyermekek jogairól (1989), Konvenció a kulturális kifejezések sokféleségének védelméről és előmozdításáról (2005). A közelmúltban a Konvenció a fogyatékkal élő személyek jogairól (2006), s különösen e dokumentum 24. cikke emelhető ki, mint kulcsdokumentum, mivel ez támogatja és ajánlja a befogadó nevelést és oktatást. Ezek és más egyéb nemzetközi dokumentumok úgy érvelnek, hogy „... ki kell jelölni azokat a központi elemeket, amelyekkel foglalkozni kell, hogy biztosítani tudjuk az oktatáshoz fűződő jogokat, a minőségi oktatáshoz való jogot és azt a jogot, hogy tiszteletben kell tartani a tanulási környezetet” (10. old.).

A legtöbb európai ország aláírta a konvenciót, és többségük egyben aláírta az előzetes jegyzőkönyvet is, és jelenleg éppen a konvenció és a jegyzőkönyv együttes ratifikációs folyamata zajlik.³

Valamennyi európai ország ratifikálta az UNESCO *Salamanca-i Állásfoglalását és Akciókeretét a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásáról és neveléséről* (1984). Ez a közös nyilatkozat a sajátos nevelési igénnyel összefüggő európai tevékenység egyik legjelentősebb gyújtópontja – ma is kulcseleme számos ország vonatkozó oktatáspolitikája koncepcionális kereteinek. Valamennyi európai ország egyetért abban, hogy a Salamanca-i Állásfoglalásban foglalt elveknek minden oktatáspolitikai koncepció alapjául kell szolgálnia – nem csak azokon az oktatáspolitikai területeken, amelyek kifejezetten a sajátos nevelési igény kérdésével foglalkoznak. Ezek az elvek kiterjednek a tanulási tapasztalatokhoz való igazi hozzáférés egyenlő esélyeire, az egyéni különbségek tiszteletben tartására és a gyengeségek helyett az egyéni erősségekre koncentráció, mindenki számára hozzáférhető minőségi oktatásra és nevelésre.

A Nemzetközi Oktatási Konferencia (International Conference On Education, ICE) 48. ülésének következtetései és ajánlásai (2008), amelyek a *Befogadó Nevelés: Út a jövőbe* címet viselik, számos kulcsfontosságú ajánlást fogalmaztak meg, egyebek mellett például a következőket:

- Az oktatáspolitikusoknak el kell ismerniük, hogy: *„a befogadó nevelés és oktatás olyan tartós folyamat, amely mindenki számára minőségi oktatást tesz lehetővé”;*

³ Az aktualizált információt lásd: <http://www.un.org/disabilities/countries.asp?navid=17&pid=16>

- Az oktatáspolitikának és ellátásnak arra kell irányulnia, hogy: *„elősegítse az olyan iskolai környezet és kultúrák elterjedését, amelyek gyermek-barátak, amelyek biztosítják a hatékony tanulás lehetőségét, és amelyek minden gyermeket befogadnak”* (UNESCO, 2008).

Az UNESCO Oktatáspolitikai Irányelvek (2009) című dokumentuma a következőket javasolja: *„a befogadó nevelés olyan folyamat legyen, amely erősíti az oktatási rendszernek azt a képességét, hogy minden tanulóra kiterjedjen ... Csak akkor hozható létre ‘befogadó’ oktatási-nevelési rendszer, ha a ‘többségi’ iskolák maguk is egyre befogadóbbá válnak – más szavakkal, ha jobban, hatékonyabban képesek oktatni a közösségükben élő valamennyi gyermeket”* (8. old.).

Ez a dokumentum még tovább is megy, amikor azt mondja: *„így hát a befogadás olyan folyamatnak tekinthető, amely foglalkozik és reagál valamennyi gyermek, fiatal és felnőtt sokféle igényére és szükségletére, azáltal, hogy fokozza részvételüket a tanulásban, a kulturális és helyi közösségi kapcsolatokban, csökkenti és megszünteti az oktatásból való és az oktatáson belül tapasztalható kirekesztettségüket ... A befogadás támogatása, elősegítése azt jelenti, hogy fokozzuk a párbeszédet, ösztönözzük a pozitív hozzáállást, és javítjuk az oktatási és szociális kereteket, hogy azok meg tudjanak küzdeni az oktatási struktúrák és kormányzás új kihívásaival. Ez magába foglalja az input-ok, folyamatok és a környezet javítását, hogy erősíteni lehessen az oktatást mind a tanuló saját tanulási környezetében, mind az oktatási rendszer szintjén a teljes tanulási tapasztalat és élmény megszerzése érdekében”* (UNESCO, 2009, 7-9. old.).

Az Oktatáspolitikai Irányelvek a befogadó neveléssel kapcsolatban az alábbi javaslatokat emelik ki:

- A befogadás és a minőség kölcsönösen feltételezi és kiegészíti egymást;
- A hozzáférhetőség és a minőség szorosan összekapcsolódik egymással és egymást kölcsönösen erősíti;
- A minőség és az egyenlőség egyaránt központi jelentőséggel bír a befogadó oktatás és nevelés biztosításában.

Ezek a javaslatok alapvető jelentőségűek az Ügynökség tematikus tevékenységében, és a következő részben ismertetjük őket.

3. A MINŐSÉG ELŐTÉRBE HELYEZÉSÉNEK ALAPELVEI A BEFOGADÓ NEVELÉSBEN

Az ebben a részben bemutatott alapelvek az oktatási rendszer olyan vonatkozásaira koncentrálnak, amelyek az Ügynökség tevékenysége alapján perdöntő jelentőségűek a befogadó nevelés minőségének előmozdításában, és a különböző típusú sajátos nevelési igényű és szükségletű tanulók (SNI-tanulók) többségi ellátásba történő beillesztésének támogatásában. Ezek a vonatkozások a nemzeti szintű jogalkotástól az iskolai szintű munkáig terjednek, s mindegyiket a befogadó nevelés minőségét elősegítő oktatáspolitikai keretekben kell figyelembe venni.

Míg az ezen alapelvek azonosítására szolgáló ügynökségi anyagok többsége az oktatás kötelező szektorára irányult, indokolt feltételezni, hogy ezek az alapelvek valamennyi oktatási szektorra, illetve az egész életen át tartó tanulás valamennyi szakaszára érvényesek.

Az Ügynökség 2003 óta végzett tevékenységét vizsgálva az alapelveknek hét egymással összefüggő területe különíthető el. Ezeket adjuk közre az alábbiakban, kiegészítve olyan speciális ajánlásokkal, amelyek a jelek szerint szükségesek hatékony megvalósításukhoz.

Ezeknek az alapelveknek a végső célja, hogy *a minőségi oktatási ellátás biztosításával ösztönözzék a részvételt a befogadó nevelésben*. Ezt szem előtt tartva a részvétel fokozását, mint alapcél mutatjuk be először, és valamennyi egyéb alapelvet úgy tekintünk, mint amelyek e cél eléréséhez járulnak hozzá.

A részvétel fokozása annak érdekében, hogy valamennyi tanuló számára bővítsük a tanulási lehetőségeket

A befogadó nevelésnek az a célja, hogy szélesítse az oktatáshoz való hozzáférés lehetőségét, és hozzásegítse valamennyi tanulót a tanulásban való teljes részvétel lehetőségéhez, különösen azokat, akik esetében fennáll a kirekesztés veszélye saját képességeik kiteljesítésekor.

Amikor a befogadó oktatás és nevelés minőségének ösztönzését tekintjük át, ezzel a céllal összefüggésben szükséges néhány kulcstényezőt kiemelnünk:

- *A befogadás a tanulóknak sokkal szélesebb körét érinti, mint csupán azokat, akiknek sajátos nevelési igényeik és szükségleteik vannak.* Bármely olyan tanulóra is vonatkozik, akiknél fennáll a veszélye az oktatási-nevelési lehetőségekből való kirekesztésnek, s akik így esetleg kudarcot vallanak az iskolában;

- *Csupán a többségi oktatáshoz való hozzáférés nem elég.* A részvétel arra utal, hogy valamennyi tanuló olyan tanulási tevékenységben vesz részt, amely érdemben jelent valamit számukra.

Az oktatás során tapasztalt pozitív hozzáállás ösztönzése kulcsfontosságú a részvétel szélesítése szempontjából. A sokféle igénnyel és szükséglettel rendelkező tanulók tanulásához való szülői és tanári hozzáállást a jelek szerint leginkább a személyes tapasztalatok határozzák meg; ezt a tényt fel kell és el kell ismerni, és a hozzáállási, viselkedési tényezők kezeléséhez megfelelő stratégiák és erőforrások bevezetésére és alkalmazására van szükség. A pozitív hozzáállást segítő hatékony stratégiák az alábbi feltételeket tartalmazzák:

- *Biztosítani kell, hogy valamennyi tanár megfelelő képzést kapjon,* és képesnek érezze magát, hogy az összes tanulóért felelősséget vállaljon, függetlenül bármelyikük egyéni igényeire és szükségleteire;

- *Támogatni kell valamennyi tanuló és szülei részvételét az oktatási-nevelési döntéshozatal folyamatában.* Ez magába foglalja azt is, hogy bevonjuk a tanulókat a saját tanulásukkal kapcsolatos döntésekbe, és hogy támogatjuk a szülőket abban, hogy megfelelő információ birtokában tudjanak (fiatalabb) gyermekeik javára döntést hozni.

Az egyes tanuló oktatási-nevelési karrierje szintjén a jelek szerint az alábbi vonatkozások járulnak számottevően hozzá a minél szélesebb részvétel céljának eléréséhez:

- *A tanulást folyamatnak – és nem tartalom-alapú folyamatnak – kell tekinteni,* és minden tanuló számára a fő cél az kell, hogy legyen, hogy kifejlesszük benne a tanulási képességet, illetve, hogy hogyan kell egy-egy készséget megtanulni;

- *Valamennyi tanuló esetében személyre szabott tanulási megközelítést kell alkalmazni,* ahol maga a tanuló szabja meg, regisztrálja és követi nyomon, illetve vizsgálja felül saját tanulási céljait, együttműködve tanáraival és a családjával, és akinek segítünk

kifejleszteni az önálló tanulás strukturált módját, hogy saját tanulását megfelelő kontroll alatt legyen képes tartani;

- Egyes tanulók esetében (például azoknál, akiknek esetleg az átlagosnál összetettebb tanulási igényeik és szükségleteik vannak), akik saját tanulási folyamatukhoz koncentráltabb megközelítést igényelnek, *Egyéni Nevelési Tervet (ENT) vagy hasonló egyénre szabott tanítási programot kell kidolgozni.*

A tanulás olyan közelítése, amely azt célozza, hogy anélkül elégtessük ki minden tanuló igen sokrétű igényeit és szükségleteit, hogy „megcímkéznénk” vagy kategorizálnánk őket, megfelel a befogadás elveinek, és olyan nevelési stratégiákat és megközelítéseket követel meg, amelyek valamennyi tanuló számára kedvezőek:

- *Kooperatív tanítás*, ahol a tanárok a csapatszintű megközelítést alkalmazzák, bevonva magukat a tanulókat, a tanulók szüleit, társait, más iskolai tanárokat és a kisegítő személyzetet, valamint szükség szerint a multidiszciplináris segítő csapat tagjait is;

- *Kooperatív tanulás*, ahol a tanulók egymást különböző módokon segítik – beleértve a társaktól kapott tanulási támogatást is –, és rugalmas és jól átgondoltan kialakított tanulócsoportokban dolgoznak;

- *Kollaboratív problémamegoldás*, amely magába foglalja a pozitív osztályirányítással összefüggő rendszerszerű megközelítéseket is;

- A tanulók *heterogén csoportokba* sorolása, és a tanulók sokrétű osztálytermi igényei és szükségletei kielégítésével kapcsolatos differenciált megközelítés. Az ilyen megközelítés felöleli a strukturált célkijelölést, a tanultak ismétlését és tárolását, a tanulás alternatív útjait és módjait, a rugalmas tanítást, és a valamennyi tanulót érintő különböző csoportképzési technikákat;

- Külön kijelölt célokon, a tanulás alternatív útjain és módjain, a rugalmas tanításon és a tanulók számára világos visszajelzési rendszereken alapuló *hatékony tanítási megközelítések*;

- Olyan *tanári értékelés*, amely a tanulást segíti, és amely nem bélyegzi meg vagy vezet negatív következményekhez a tanulók számára. Az értékelésnek holisztikus/ökológiai szemléletet kell tükröznie, amely figyelembe veszi a tanulás elméleti, viselkedési, szociális és érzelmi vonatkozásait is, és világosan kijelöli a tanulási folyamat következő lépéseit.

A többségi osztályokon belül megvalósuló intenzívebb részvétellel kapcsolatos stratégiákat nem lehet bevezetni és végrehajtani a szélesebb iskolai és otthoni helyzettől teljes mértékben függetlenül. Annak érdekében, hogy valamennyi tanuló számára bővítsük az oktatási-nevelési lehetőségeket, számos egymással összefüggő tényezőnek kell a helyén lennie, hogy az egyes tanárok munkáját segítse. Ezeket vázoljuk a következő részekben.

Oktatás és képzés a befogadó nevelésben minden tanár számára

Annak érdekében, hogy hatékonyan tudjanak dolgozni a befogadó környezetben, a tanároknak rendelkezniük kell a megfelelő értékekkel és hozzáállással, készségekkel és kompetenciákkal, tudással és megértéssel.

Ez azt jelenti, hogy *valamennyi tanárnak* már képzése kezdeti szakaszában *fel kell készülnie arra, hogy a befogadó nevelés területén dolgozzon*, majd lehetőséget kell kapnia később további munkahelyi képzésre karrierje során, hogy fejleszteni tudja tudását és készségeit, befogadó környezetben tudja szélesíteni gyakorlati befogadó ismereteit.

A befogadásra történő felkészülés és képzés a következő ismeretek és készségek megszerzését foglalja magába:

- *Az eltérő igények és szükségletek differenciálása és kielégítése*, ami lehetővé teszi a tanár számára, hogy segíteni tudja az osztályban folyó egyéni tanulást;

- *Együttműködés a szülőkkel és a családokkal*;

- *Olyan együttműködés és csapatmunka*, amely lehetővé teszi a tanároknak, hogy más tanárokkal, valamint az egyéb oktatási-nevelési és más szakemberekkel együtt csapatban tudjanak hatékonyan dolgozni az iskolában és az iskolai környezeten kívül is.

A valamennyi tanár számára nyújtott befogadó nevelési képzés mellett a tanártovábbképzési rendszereknek az alábbi lehetőségeket kell kínálnia:

- *Gyógypedagógusok képzése* annak érdekében, hogy fenn lehessen tartani, és fejleszteni lehessen a speciális erőforrások kihasználásának szintjét, amelyek minden tanárnak segítséget nyújtanak a befogadó környezetben;

-
- *Átjárható képzési lehetőségek* a különböző szolgáltatások és szektorok köréből érkező szakemberek számára, hogy lehetőség nyíljon a hatékony együttműködésre;
 - *Az iskolai és egyéb oktatási-nevelési intézmények vezetőinek képzése*, amely azt célozza, hogy fejlesztik vezetői készségeiket és távlati gondolkodásukat, összhangban a befogadó értékek és gyakorlat egyre szélesebb elterjesztésével és elfogadásával;
 - *Képzési utak és módok, valamint lehetőségek feltárása a befogadó nevelésben dolgozó képző tanároknak*, hogy végre tudják hajtani azokat az alap- és továbbképző programokat, amelyek fokozzák a minőségi szintet a befogadó nevelésben.

A befogadást elősegítő szervezeti kultúra és „éthosz”

Mind az iskola, mind az egyéb oktatási szervezetek szintjén elengedhetetlen egy olyan, mindenki által elfogadott kultúra és „éthosz” megléte, amely pozitívan fogadja a legkülönbözőbb típusú tanulókat az osztályban, és amely kedvező hozzáállással képes és hajlandó megfelelni a legkülönbözőbb igényeknek és szükségleteknek is az oktatásban és nevelésben.

Az ilyen mindenki által elfogadott és képviselt kultúra:

- *Magába foglalja a folyamat valamennyi közreműködőjét*: a tanulókat, a tanulók családját, a tanárokat és a teljes oktatási-nevelési stábot, valamint a helyi közösséget;
- *Az iskola/oktatási-nevelési intézmény a befogadásról megfelelő távlati elképzelésekkel rendelkező vezetőinek iránymutatása szerint működik*, ami magába foglalja az iskola fejlesztésével kapcsolatos világos gondolkodást, az elszámoltathatóságot és felelősséget a sokrétű igények és szükségletek kielégítésével kapcsolatban.

A befogadást segítő szervezeti kultúrák a következő eredményekkel járnak:

- *Olyan gyakorlat alakul ki, amely elkerüli a szegregáció minden formáját* és egy mindenki számára elérhető iskola kialakítását segíti, s amely az oktatási-nevelési lehetőségeket egyenlő mértékben teszi lehetővé valamennyi tanuló számára;
- *A csapatmunka és az interdiszciplináris megközelítés kultúrája és a szülőkkel kialakuló partnerséggel kapcsolatos nyitottság*;

- Az igények és szükségletek széles körét kielégítő oktatási és nevelési gyakorlatot a folyamatban részt vevők úgy tekintik, mint az általában valamennyi tanuló számára nyújtott minőségi oktatás fejlesztésének megközelítését, ahelyett, hogy csak egyes speciális csoportokra koncentrálnának.

A befogadást segítő támogatási struktúrák

Azok a támogatási struktúrák, amelyek hatással vannak a befogadó nevelésre, rendkívül sokrétűek és gyakran a legkülönbözőbb szakemberek szolgáltatásait, eltérő megközelítéseket és munkamódszereket igényelnek. A már bevezetett támogatási struktúrák segíthetik, de egyes esetekben akadályozhatják is a befogadást.

A befogadó nevelést elősegítő támogatási struktúrák jellemzői a következők:

- *Különböző olyan specializált szolgáltatások*, szervezetek és erőforrás-központok és szakemberek alkotják, amelyek és akik megfelelnek a helyi szintű igényeknek és szükségleteknek. A támogatási struktúráknak rugalmas módon kell reagálniuk a legkülönbözőbb szervezési, valamint egyéni szakmai és családi igényekre;
- *Megfelelő a koordinációs szintjük mind a különböző szektorokon* (oktatás-nevelés, egészségügy, szociális szolgáltatások, stb.) illetve segítő-kiegészítő személyek alkotta csapatokon belül, és ezek között is;
- *Koordinációjuk olyan jellegű, hogy a lehető legmegfelelőbb módon segítse* valamennyi tanuló sikeres átmenetét saját egész életen áttartó tanulási folyamatának különböző szakaszai (iskola előtti, kötelező iskolai, kötelező utáni és munkahelyi oktatás-nevelés) között.

Ezek a támogatási struktúrák inter-diszciplináris megközelítést alkalmaznak, amelynek jellegzetességei a következők:

- *Integrálja a szakértők ismereteinek és meglátásainak különböző területeit*, annak érdekében, hogy a tanulók igényeit és szükségleteit holisztikus módon közelítsék meg;
- *Olyan részvételi megközelítést alkalmaz*, amely változást igényel a támogatási szakértők támogatását és input-ját érintő kontrollhelyek tekintetében. A támogatással összefüggő döntéshozatal nem csak, hogy magába foglalja, hanem egyben egyre inkább a befolyása alá

kerül a többségi osztályok tanárai, tanulói és a tanulók családja hatásának, akik szoros partneri viszonyban dolgoznak együtt az interdiszciplináris csapat szakembereivel. Ez jelentős változást igényel a szakértők hozzáállásában, illetve gyakorlati munkájukban.

A befogadást elősegítő rugalmas erőforrás-rendszerek

A finanszírozási politika és struktúrák változatlanul a befogadást meghatározó egyik legjelentősebb tényezőnek számítanak. Az egyes ellátási és támogatási lehetőségekhez és infrastruktúrához való korlátozott hozzáférés – vagy esetleg ennek teljes hiánya – ténylegesen gátolni tudja az SNI-tanulók befogadását és esélyegyenlőségét.

Az oktatást-nevelést finanszírozó és ellátó olyan mechanizmusokat, amelyek segítik – és nem gátolják – a befogadást, az alábbi finanszírozási politika jellemzi:

- *Rugalmas, hatásos és hatékony válaszokat képes adni a tanulók igényeire;*
- *Elősegíti az érintett szolgáltató szektorok között a megfelelő együttműködést;*
- *Biztosítja a koordinációt a területi és országos szintű finanszírozási struktúrák között.*

A rugalmas erőforrás-ellátó rendszerek a következőket teszik lehetővé:

- *Az erőforrás-allokáció olyan decentralizált megközelítését, amely lehetővé teszi a helyi szervezeteknek, hogy támogatni és segíteni tudják a hatékony befogadási gyakorlatot. A decentralizált finanszírozási modellek nagy valószínűséggel költséghatékonyabbak és jobban megfelelnek a helyi lakosság igényeinek;*
- *A preventív megközelítési lehetőségek finanszírozását az oktatásban, valamint a speciális igénnyel jelentkező tanulók hatékony támogatásában;*
- *Annak lehetőségét, hogy a befogadási tevékenységet az iskolákban és egyéb oktatási intézményekben és szervezetekben ne csak a tanulók egyéni igényeinek felmérésére, hanem számos tényezőre alapozva lehessen finanszírozni.*

A befogadást támogató politikák

A befogadó nevelés minőségének előmozdítása világosan megfogalmazott politikát igényel. Az „iskola mindenkinek” célt előtérbe kell helyezni az oktatáspolitikában, illetve támogatni kell az iskolai „éthoszon” és vezetési filozófián, valamint a tanári gyakorlaton keresztül.

A befogadó nevelés minőségét célzó politikák jellemzői a következők:

- *Figyelembe veszik a nemzetközi oktatás- és neveléspolitikai tendenciákat és kezdeményezéseket;*
- Megfelelő rugalmassággal *reagálnak a helyi igényekre;*
- *Maximalizálják a befogadást támogató különböző – a fentiekben vázolt – hatótényezőket* mind az egyéni tanuló, mind a tanuló szülei számára a tanár és az oktatási szervezet/intézmény szintjén egyaránt.

A befogadó nevelés megfelelő végrehajtásához és alkalmazásához szükség van arra, hogy az alkalmazott politikát hatékonyan megismertessék az oktatási-nevelési közösség valamennyi tagjával. Az oktatás irányítóinak minden szinten – tehát országos, területi, közösségi és szervezeti szinten is – alapvető szerepe van a befogadó nevelés minőségét elősegítő politika megismertetésében és végrehajtásában. A minőséget ösztönző befogadó nevelési politikának foglalkoznia kell a legkülönbözőbb igényű és szükségletű tanulókkal szemben mutatott viselkedéssel és hozzáállással, valamint azzal is, hogy megfelelő lépéseket tegyenek és javasoljanak igényeik és szükségleteik kielégítésére. Az ilyen politikát a következők jellemzik:

- *Vázzolják a tanár, az iskola vagy oktatási intézmény, támogató struktúra/szolgálat felelősségi területeit,* valamint, egyúttal
- Tartalmazzák azt a támogatást és képzést, amelyben valamennyi érintett közreműködő részesül, hogy meg tudjon felelni az említett felelősség elvárásainak.

A befogadást elősegítő és a tanulók egyéni igényeit minden oktatási szektoron belül kielégítő politika „integráltan” jelenik meg az egyes szektorok és szolgáltatások vonatkozásában. Ennek a politikának sokfázisúnak és szektorokon átívelő jellegűnek kell lennie, s aktívan

erősítenie kell az olyan szektorközi kooperációt, amely biztosítja, hogy:

- Mind országos, mind helyi szinten *az oktatáspolitiká, egészségpolitika és szociális politika képviselői egymással együttműködve dolgozzanak* azon, hogy olyan terveket és megoldásokat találjanak ki, amelyek lehetővé teszik és aktívan támogatják az interdiszciplináris megközelítést az egész életen át tartó tanulás minden szakaszában;

- *Az ellátásnak olyan rugalmas keretei alakuljanak ki, amelyek az oktatási-nevelési ellátás valamennyi szektorában alkalmazzák a befogadó gyakorlatot.* A másodlagos szektorban a sokrétű igényekkel rendelkező tanulók befogadásának, az iskolából a munka világába történő átmenet fázisának, a kötelező iskoláztatást követő, valamint a felsőoktatásnak és a felnőttoktatásnak ugyanolyan figyelmet kell kapnia, mint az iskola előtti és az alapozó iskolai szakaszban;

- *Az alkalmazott politika tegye lehetővé a jó gyakorlatok egymással történő megosztását és támogassa az új oktatási-nevelési megközelítésekkel, módszerekkel és eszközökkel kapcsolatos kutatási és fejlesztési tevékenységet.*

Míg rövid távon szükség van egy jól elkülöníthető befogadó nevelési akciótervre vagy stratégiára az általános politikán belül, hosszú távon a befogadó nevelésnek az oktatáspolitikában és minden oktatási stratégiában „adottságként” kell megjelennie.

A kijelölt politika végrehajtásával kapcsolatos felügyelő tevékenység módozatairól már a tervezési szakaszban meg kell az érintetteknek egyezni. Ez a megegyezés a következőkre kell, hogy kiterjedjen:

- *Megfelelő indikátorok azonosítása*, amelyeket a politika és a gyakorlat szintjén is az előrehaladás követésének eszközeként használnak;

- *Partnerkapcsolatok ösztönzése* az iskolák, helyi oktatáspolitikusok és szülők között, a nyújtott szolgáltatás nagyobb elszámoltathatóságának biztosítására;

- *Az értékelési eljárás meghatározása* az oktatási-nevelési rendszerben valamennyi tanuló részére nyújtott ellátás minőségének megítéléséhez, illetve, s különösképpen,

- *Az alkalmazott politika hatásainak értékelése*, a valamennyi tanuló számára fontos esélyegyenlőséggel összefüggésben.

A befogadást elősegítő jogalkotás

Minden jogalkotási eljárásnak, amely potenciálisan hatással van egy ország befogadó nevelési körülményeire, világosan és egyértelmű célként kell megfogalmaznia a befogadást. Ennek következtében valamennyi közszektorban a jogalkotásnak olyan szolgáltatások nyújtását kell biztosítania, amely a befogadást erősíti és fejleszti az oktatásban és nevelésben.

Különösen az alábbiaknak kell megjelennie a jogalkotásban:

- *Szektorokon átívelő „integrált” jogalkotás*, amely konzisztenciát teremt a befogadó nevelés és az egyéb oktatáspolitikai kezdeményezések között;

- Valamennyi oktatási szektorban és szinten *egységes és egyetlen, a befogadó nevelésre vonatkozó jogi keret*.

Olyan átfogó és koordinált jogalkotásra van szükség a befogadó neveléssel kapcsolatban, amely teljes mértékben foglalkozik a valamennyi tanuló által látogatott valamennyi oktatási intézményben tapasztalható rugalmasság, sokféleség és egyenlőség kérdésével. Ennek a jogalkotásnak biztosítania kell, hogy az ellátás és támogatás szintje egységes és következetes egy adott ország vagy régió valamennyi földrajzi egységében. Az ilyen típusú jogalkotás a következőkre épül:

- *„Jogok szerinti megközelítés”*, ahol az egyes tanulók (együtt a tanulók családjával vagy gondozójukkal, az adott helyzetnek megfelelően) minden szinten hozzájuthatnak a többségi oktatáshoz és a szükséges támogatási szolgáltatásokhoz;

- *Az országos jogalkotás illeszkedik a befogadásra vonatkozó nemzetközi egyezményekhez és nyilatkozatokhoz.*

Záró megjegyzések

Az Ügynökség tevékenységéből nyilvánvalóan következő fő üzenetek alapján látható, hogy az egyes országok befogadás melletti folyamatos elkötelezettségét jelzi, hogy szerte Európában csökken a teljesen elkülönített (szegregált) ellátásban részesülő tanulók száma.

Megfogalmazható az a vélemény, hogy a befogadó nevelés minőségének fokozását célzó politika és ellátás szükségszerűen bekövetkező rendszerszerű változásait az anyag egyes részeiben bemutatott, egymással szoros kölcsönhatásban álló és egymást kölcsönösen erősítő alapelvek tudják legjobban befolyásolni.

4. TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

Az ebben a dokumentumban hivatkozott valamennyi információ megtalálható az Ügynökség weboldalának *Alapelvek* címszava alatt: <http://www.european-agency.org/agency-projects/key-principles>

Az itt található információ a következőkre terjed ki:

- Az anyag 3. részében vázolt valamennyi alapelvet részletesen alátámasztó ügynökségi tanulmányokból kiolvasható bizonyítékanyag „mátrixa”;
- Valamennyi ügynökségi dokumentum és egyéb, ebben az anyagban hivatkozott anyagra vonatkozó linkek vagy letöltési lehetőségek.

Az alábbiakban megadjuk e dokumentum összeállításához felhasznált valamennyi anyag speciális referenciáit.

4.1 Ügynökségi források

Kyriazopoulou, M. és Weber, H. (szerk.) 2009. *Development of a set of indicators – for inclusive education in Europe*, Odense, Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education

Meijer, C. J. W. (szerk.) 2003. *Special education across Europe in 2003: Trends in provision in 18 European countries*, Middelbart: European Agency for Development in Special Needs Education

Meijer, C. J. W., Soriano, V. és Watkins, A. (szerk.) 2003. *Special Needs Education in Europe: Thematic Publication*, Middelbart: European Agency for Development in Special Needs Education

Meijer, C. J. W. (szerk.) 2005. *Inclusive education and classroom practice in Secondary Education*, Middelbart: European Agency for Development in Special Needs Education

Meijer, C. J. W., Soriano, V. és Watkins, A. (szerk.) 2006. *Special Needs Education in Europe: Provision in Post-Primary Education*, Middelbart: European Agency for Development in Special Needs Education

Soriano, V. (szerk.) 2005. *Early Childhood Intervention: Analysis of Situations in Europe – Key Aspects and Recommendations*, Middelbart: European Agency for Development in Special Needs Education

Soriano, V. (szerk.) 2005. *Young Views on Special Needs Education: Results of the Hearing in the European Parliament – 3 November, 2003*, Middelfart: European Agency for Development in Special Needs Education

Soriano, V. (szerk.) 2006. *Individual Transition Plans – Supporting the Move from School to Employment*, Middelfart: European Agency for Development in Special Needs Education

Soriano, V., Kyriazopoulou, M., Weber, H. és Grünberger, A. (szerk.) 2008. *Young Voices: Meeting Diversity in Education*, Odense: European Agency for Development in Special Needs Education

Soriano, V., Grünberger, A. és Kyriazopoulou, M. (szerk.) 2009. *Multicultural Diversity and Special Needs Education*, Odense: European Agency for Development in Special Needs Education

Watkins, A. (szerk.) 2007. *Assessment in Inclusive Settings: Key issues for policy and practice*, Odense: European Agency for Development in Special Needs Education

Watkins, A. és D'Alessio, S. (szerk.) 2009. *Assessment in Inclusive Settings: Putting Inclusive Assessment into Practice*, Odense: European Agency for Development in Special Needs Education

A fenti publikációk mind hozzáférhetők vagy letölthetők 21 nyelven az Ügynökség honlapjának publikációkra vonatkozó részéből:
<http://www.european-agency.org/publications>

4.2 Egyéb források

European Agency for Development in Special Needs Education 2007. *Lisbon Declaration: Young People's Views on Inclusive Education*, online hozzáférhető: <http://www.european-agency.org/publications/flyers/lisbon-declaration-young-people2019s-views-on-inclusive-education>

European Commission (DGXXII) 1996. *The Charter of Luxembourg*, Brussels, Belgium

European Commission 2007. Communication from the Commission *A coherent framework of indicators and benchmarks for monitoring progress towards the Lisbon objectives in education and training* (February 2007)

European Commission 2007. *Progress towards the Lisbon objectives in Education and Training. Indicators and Benchmarks*, Brussels, Commission Staff Working Document, SEC (2007) 1284

European Council 2001. Report from the Education Council to the European Council *The concrete future objectives of education and training systems* (February 2001)

European Council 2009. *Council conclusions on a strategic framework for European co-operation in education and training („ET 2020”)*, Brussels (May 2009)

European Union 1990. *Resolution of the Council and the Ministers of Education meeting with the Council of 31 May 1990 concerning Integration of children and young people with disabilities into ordinary systems of education*, Official Journal C 162, 03/07/1990

European Union 1996. *Communication of the Commission on equality of opportunity for people with disabilities*, COM (96)406 végleges változat: 1996. július 30.

European Union 1996. *Resolution on the human rights of disabled people*, Official Journal C 17, 22/10/1996

European Union 2001. *European Parliament Resolution on the Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Towards a barrier-free Europe for people with disabilities*, elfogadva 2001. március 4-én, (COM (2000) 284 – C5-0632/2000-2000/2296 (COS))

European Union 2003. *Council Resolution of 5 May 2003 on Equal opportunities for pupils and students with disabilities in education and training*, 2003/C 134/04, Official Journal C 134, 07/06/2003

European Union 2003. *Council Resolution of 15 July 2003 on promoting the employment and social integration of people with disabilities*, (2003/C 175/01)

European Union 2003. *European Parliament Resolution on the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament – Towards a United Nations legally binding instrument to promote and protect the rights and dignity of persons with disabilities*, (COM(2003) 16 – 2003/2100 (INI))

UNESCO 1994. *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*, Paris: UNESCO

UNESCO 2008. „*Inclusive Education: The Way of the Future*”, *International Conference on Education, 48th session, Final Report*, Geneva: UNESCO

UNESCO 2009. *Policy Guidelines on Inclusion in Education*, Paris: UNESCO

United Nations 1948. *Universal Declaration of Human Rights*, online hozzáférhető: <http://www.un.org/en/documents/udhr/>

United Nations 1960. *Convention against Discrimination in Education*, online hozzáférhető: <http://www2.ohchr.org/english/law/education.htm>

United Nations 1989. *Convention on the Rights of the Child*, online hozzáférhető: <http://www.unicef.org/crc/>

United Nations 1993. *Standard Rules on the Equalisation of Opportunities for Persons with Disabilities*, online hozzáférhető: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/dissre00.htm>

United Nations 2005. *Convention on the Protection and Promotion of Diversity in Cultural Expression*, online hozzáférhető: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

United Nations 2006. *Convention on Rights of People with Disabilities*, online hozzáférhető: <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

Watkins, A. (szerk.) 2003. *Key Principles for Special Needs Education – Recommendations for Policy Makers*, Middelfart: European Agency for Development in Special Needs Education

Watkins, A. (szerk.) 2009. *Special Needs Education – Country Data 2008*, Odense: European Agency for Development in Special Needs Education

Az Alapelvek sorozat első jelentését az Ügynökség 2003-ban jelentette meg, és az Ügynökség keretében addig végzett munka eredményeire épült. Ez a kiadás a 2003 óta végzett tevékenységet öleli fel.

Az előző kiadáshoz hasonlóan e dokumentumot is oktatáspolitikusok készítették, hogy más európai országok oktatáspolitikusai is megismerjék azoknak a főbb megállapításoknak a szintézisét, amelyek az Ügynökség tematikus munkájából kerültek felszínre.

Az a célunk, hogy felhívjuk a figyelmet az oktatáspolitikai olyan kulcstémáival kapcsolatos ajánlásokra, amelyek a jelek szerint hatékonyan segítik a sokrétű igényekkel és szükségletekkel rendelkező tanulók befogadását a többségi oktatásba.

Ennek a jelentésnek az a fő üzenete, hogy ezek az alapvető ajánlások alátámasztják a valamennyi tanuló számára szükséges minőségi oktatás és nevelés fejlesztésének szükségességét.

